

CHO'LPONNING KECHA VA KUNDUZ ASARIDAN
OLINGAN REALIYALARNING TAHLILI

Davlatova Muhlisa

Ochildiyeva Go'zal

Abduvoitova Zuhra

Xurramova Muhayyo

Qobilova Ibodat

Denov Tadbirkorlik va Pedagogika Instituti talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada "realiya" tushunchasini aniqlash va tarjima qilishga u bilan duch kelmadigan muammolar ko'rib chiqiladi, hamda asarda keltirilgan ayrim o'zbek realiyalarining tahlili qilinadi. Qolaversa realiya atamasining mazmuni turli yondashuvlar doirasida ochib beriladi va manba tilning tarixiy, madaniy va milliy o'ziga xosligini ko'rsatganligi sababli uni realiya orqali boshqa tilga qanday qilib to'g'ri talqin qilishning muhim muammosi ochib beriladi.

Kalit so'zlar: tarjima, milliy madaniy lug'at, realiya, ekvivalent bo'lmagan lug'at, maqsadli til, manba til.

ANALYSIS OF REALITIES FROM THE WORK OF
CHOLPON'S NIGHT AND DAY

Annotation: This article examines the problems encountered in defining and translating the concept of "reality", and analyzes some Uzbek realities presented in the work. In addition, the meaning of the term reality is revealed within the framework of different approaches, and the important problem of how to correctly interpret it into another language through reality is revealed, as it shows the historical, cultural and national identity of the source language.

Key words: translation, national cultural vocabulary, reality, non-equivalent vocabulary, target language, source language.

Realiyani tarjima qilish matnni bir tildan ikkinchi tilga o'tkazish jarayoni sifatida nafaqat tilshunos va adabiyotshunoslarni, balki psixologlar, etnograflar va boshqa olimlarni ham qiziqtiradi, chunki har bir xalqning madaniyati uning tilida o'z aksini topadi va bu madaniyat ekslyuziv va noyob, shuning uchun uni ifodalovchi so'zlar ham istisno va noyobdir. Hozirgi vaqtda tarjimashunoslik va tarjima amaliyotida asl matnning asl nusxasini maksimal darajada saqlash muammosi mavjud.

L.L.ning so'zlariga ko'ra, "tarjima oldingi til faoliyati turlaridan biri sifatida bir tilda ifodalangan fikrlarni adekvat va to'liq etkazish jarayoni, boshqa tildagi atamalar

adekvat va to'liq tarjima qilish asl nusxa va uning lingvistik shaklining xususiyatlari va mazmunini to'g'ri, aniq va to'liq o'tkazishni, tuzilishi, uslubi, lug'at va grammatikaning barcha xususiyatlarini hisobga olgan holda, tilning benuqson to'g'riligi bilan uyg'unligini talab qiladi. Shunday qilib, tarjima mexanik uzatish emas asl matnning manosini saqlab qolish lekin manba til madaniyatining o'ziga xosligini tarjima qiladi.

E.Yu tomonidan ta'kidlanganidek. "milliy-madaniy ixtisosliklarni o'tkazish bilan bog'liq muammolar realia matnining raqamlari zamonaviy tarjimashunoslikda yetakchi o'rinlardan birini egallaydi". Shunday qilib, "realia" tushunchasining tarjimasi va ta'rifi tarixiy, madaniy va milliy o'zlikni aniq va to'g'ri etkazishdir.

Co'lponning Kecha va Kunduz romanidan keltirilgan realiyar:

1. Sochpopuk¹: Ayollarning sochga taqadigan, qora ip, ipak yoki jundan eshilgan, uchlari popuksimon bezak buyumi - **6 bet**

2. Ivib²: yomg'irda nam tortish, ho'l bo'lish - **6 bet**

3. Sahn³: Biror chekli (chegarali) yuza, maydon - **7 bet**

4. Avrod⁴: Bomdod nomozidan so'ng o'qiladigan duo, oyat, ko'p takrorlanadigan qaytarib yuriladigan oyat va duolar - **7 bet**

5. Mahram⁵: Shariatga ko'ra, ayol kishi yuzi ochiq holda ko'rishishi mumkin bo'lgan, ammo nikoh noravo bo'lgan yaqin erkak qarindoshlari - **7 bet**

6. Do'ppi⁶: Avra-astarli, qavima, pilta urilgan, kizak va jiyakdan tarkib topgan guldor, gulsiz, to'rtburchak shaklli bosh kiyim - **7 bet**

7. Kashta⁷: Igna bilan tikib tushirilgan gul, rasm, shu kabilar - **7 bet**

8. Halloslab⁸: Tez, ko'p va qattiq harakat (masalan, yugurish) tufayli og'ir-og'ir nafas olmoq, hansiramoq - **7 bet**

9. Qaviq⁹: Chok turi; qaviladigan narsalar (to'n, do'ppi, ko'rpa va shu kabilar)ning ikki tomoniga o'tkazib tikilgan choki - **8 bet**

10. Elchib¹⁰: Ergashmoq, biror kim bilan birga kelmoq - **9 bet**

11. So'fi¹¹: Masjidda azon aytuvchi kishi; muazzin - **9 bet**

12. Xonaqoh¹²: Masjidning namoz o'qiladigan, katta xonasi- **11 bet**

13. Dilgir¹³: Ko'ngli g'ash, ko'ngli olingan, yuragi siqilgan - **13 bet**

¹ Cho'lpon. Kecha va Kunduz. Toshkent. "Ilm-ziyo-zakovat". 2019. 6-bet.

² O'sha manba. 6-bet

³ O'sha manba. 6-bet

⁴ O'sha manba. 7-bet

⁵ O'sha manba. 7-bet

⁶ O'sha manba. 7-bet

⁷ O'sha manba. 7-bet

⁸ O'sha manba. 7-bet

⁹ O'sha manba. 8-bet

¹⁰ O'sha manba. 9-bet

¹¹ O'sha manba. 9-bet

¹² O'sha manba. 11-bet

¹³ O'sha manba. 13-bet

14. Objuvoz¹⁴: Suv kuchi bilan yuradigan va sholi oqlaydigan qurilma - **15 bet**

15. Boshput¹⁵: pasport - **15 bet**

16. Eshon¹⁶: Dindorlar orasida ma'lum obro'li din peshvosi - **22 bet**

17. Durkirash¹⁷: qaltirash, eti jimirlash - **30 bet**

18. Qoqi¹⁸: Qurigan, quritilgan meva, go'sht va shu kabilar (ularni uzoq muddat saqlash usullaridan biri) - **33 bet**

19. Banda¹⁹: Olloh yaratgan, taqdiri uning qo'lida bo'lgan kishi; Ollohning quli - **36 bet**

20. Chiroq²⁰: Xonani, joyni yoritish uchun xizmat qiladigan uy-ro'zg'or asbobi; lampa - **39 bet**

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. *Л.Л. Нелюбин* ТОЛКОВЫИ ПЕРЕВОДОВЕДЧ СЛОВАРЬ Москва Издательство «Флинта» Издательство «Наука» 2003

2. *Ахманова О.С.* Словарь лингвистических терминов. М.: Сов. энциклопедия, 1966. 524 с.

3. *Бархударов Л.С.* Языки перевод. М.: Междунар. отнош., 1975. С. 95.

4. *Cho'lpon.* Kecha va Kunduz. Toshkent. "Ilm-ziyo-zakovat". 2019.

5. Izoh.uz

¹⁴ O'sha manba. 15-bet

¹⁵ O'sha manba. 15-bet

¹⁶ O'sha manba. 22-bet

¹⁷ O'sha manba. 30-bet

¹⁸ O'sha manba. 33-bet

¹⁹ O'sha manba. 36-bet

²⁰ O'sha manba. 39-bet